

Autorske slikovnice Svjetlana Junakovića na hrvatskom jeziku

Lemo, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:288199>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

MARINA LEMO

ZAVRŠNI RAD

**AUTORSKE SLIKOVNICE SVJETLANA
JUNAKOVIĆA NA HRVATSKOM JEZIKU**

Zagreb, rujan, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
ZAGREB

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Marina Lemo

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Autorske slikovnice Svjetlana Junakovića na hrvatskom jeziku

MENTOR: prof. dr. sc. Diana Zalar

Zagreb, rujan 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	4
SUMMARY	5
UVOD	6
2. SVJETLAN JUNAKOVIĆ.....	8
2.1. Karakteristike slikovnica Svjetlana Junakovića	9
3. DOME SLATKI DOME	11
3.1. Analiza slikovnice “Dome, slatki dome”	11
3.2. Metodičke ideje o radu s djecom uz ovu slikovnicu.....	15
4. LJUBAV SPAŠAVA ŽIVOTE.....	16
4.1. Analiza slikovnice “Ljubav spašava živote”	16
4.2. Metodičke ideje o radu s djecom uz ovu slikovnicu.....	21
5. MOJ PUT- PRIČA O CIPELAMA	23
5.1. Analiza slikovnice “Moj put - priča o cipelama”	23
5.2. Metodičke ideje o radu s djecom uz ovu slikovnicu.....	29
6. VELIKA KNJIGA PORTRETA.....	31
6.1. Analiza Velike knjige portreta	31
6.2. Metodičke ideje o radu s djecom uz ovu slikovnicu.....	34
7. ZAKLJUČAK.....	35
LITERATURA	36

Sažetak

U ovom radu su predstavljene, te potom analizirane autorske slikovnice Svjetlana Junakovića. Predstavljene su četiri slikovnice (jedine autorske slikovnice izdane na hrvatskom jeziku): “Dome, slatki dome”, “Ljubav spašava živote”, “Moj put: priča o cipelama” i “Velika knjiga portreta”. Slikovnice Svjetlana Junakovića ručno su oslikane tehnikom akrila uz implementaciju kolaža, komadića novina i putnih karata. Likovi su razigrani i znatiželjni, u pokretu i spremni na pustolovinu, što je ilustracijom prikazano djelomičnim izlaskom iz kadra. Česta tema u Junakovićevim slikovnicama jest putovanje.

U prvom dijelu navedene su opće informacije o autoru. U drugom dijelu analizirane su slikovnice. Slikovnice su analizirane prema kriterijima: karakteristike teksta i ilustracija, korelacija slike i teksta, karakterizacija likova, humoristični elementi, teme koje slikovnica problematizira i autorov spisateljski jezik. Unutar poglavlja svake od analize slikovnica, u zasebnom potpoglavlju su predstavljene i metodičke ideje o radu s djecom uz te slikovnice.

KLJUČNE RIJEČI: slikovnica, Svjetlan Junaković, opće informacije, analiza slikovnica, metodičke ideje

Summary

Picture books which Svjetlan Junaković illustrated and wrote are being presented and analyzed in this paperwork. Four picture books are being presented (only author's picture books which were published in croatian):“Dome, slatki dome”, “Ljubav spašava živote”, “My way” and “Great book of animal portraits”. Svjetlan Junaković's picture books are hand-painted using the acrylic technique with the implementation of collages, pieces of newspapers and travel tickets. Characters in said picture books are playful and curious, always on the move and ready for adventure, which is illustrated by character's partial exits from frame. Journey is a common theme in Junaković's picture books.

The first part provides general facts about the author, while in the second part, picture books are being analyzed. The picture books are being analyzed according to the following criteria: text and illustration characteristics, correlation between the text and the picture, humorous elements, topics that picture book covers and author's writing and language style. In subchapter of each of the picture book analysis, methodical ideas on working with children are being presented.

KEY WORDS: picture book, Svjetlan Junaković, general facts, picture book analysis , methodical ideas

1. UVOD

Slikovnica je prva knjiga u životu djeteta, kroz nju dijete upoznaje svijet te razvija predčitalačke vještine. Bitne odrednice suvremene slikovnice jesu dvostruko vizualno - verbalni diskurs, trodimenzionalnost, interaktivnost, specifično čitateljstvo i relativno mali broj stranica.¹ Vrlo bitna je uloga odgojitelja u prosudbi kvalitete slikovnice, kako bi djeca u ruke dobila slikovnice koje bi potaknule njihov višedimenzionalan razvoj. Ukoliko je slikovnica kvalitetna, objedinjuje likovno - estetske i odgojno - obrazovne komponente. Njezin sadržaj je jednostavan i prilagođen djeci. Slikovnice bi trebale biti izrađene prema visokim umjetničkim i tehničkim zahtjevima, lake i dobro povezane. Slikovnica koja je dobro prilagođena djetetovim razvojnim sposobnostima, djeluje na razvoj spoznaje, obogaćuje rječnik i govorne sposobnosti, doprinosi povezivanju govornog i pisanog jezika, shvaćanju slike i riječi kao simbola koji prenose poruku. Također, doprinosi razvoju opažanja, pamćenja, logičkog zaključivanja, mišljenja te razvoju kreativnosti i mašte, razvoju emocija i sposobnosti uživljavanja u različite situacije. Ona vodi dijete u svijet višedimenzionalnih iskustava koji ga potiče na želju za preradom doživljenog kroz različite oblike izražavanja - slikanje, pisanje, igre uloga, pjevanje i ples.

U prvom će dijelu rada biti predstavljen autor Svjetlan Junaković, gdje će se govoriti o njegovom školovanju, nagradama, slikovnicama koje je ilustrirao i pisao te o njegovom karakterističnom stilu.

U drugom dijelu bit će predstavljene Junakovićeve četiri autorske slikovnice, jedine od brojnih njegovih slikovnica koje su izdane i na hrvatskom jeziku: "Dome, slatki dome", "Ljubav spašava živote", "Moj put: priča o cipelama" i "Velika knjiga portreta". U analizi će prvotno biti predstavljen kratki sadržaj, te zatim analiza koja će se provoditi prema sljedećim kriterijima: karakteristike teksta i ilustracije, korelacija teksta i slike, autorov spisateljski jezik, karakterizacija likova, humoristični elementi te teme koje

¹ Narančić Kovač, S. (2015.). *Jedna priča dva pripovjedača: slikovnica kao pripovijed*, Zagreb, ArTresor

slikovnica problematizira. U zasebnom potpoglavlju bit će predstavljene metodičke ideje u radu s djecom uz određenu slikovnicu.

2. SVJETLAN JUNAKOVIĆ

Svjetlan Junaković rođen je 23. siječnja 1961. godine u Zagrebu. Nakon što je odbijen na zagrebačkoj akademiji, Kosta Angeli Radovani ga je uputio na milansku akademiju Accademia di Belle Arti di Brera, na kojoj je 1985. godine diplomirao kiparstvo. Od tada se kontinuirano bavi ilustracijom, crtežom i kiparstvom. Bio je samostalni umjetnik prvih 25 godina svojeg djelovanja, a sada predaje grafiku i ilustraciju na Akademiji likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. Predavao je ilustraciju na internacionalnoj ljetnoj školi u Sarmedeu (TV) od 2002. do 2016. godine, uz brojna predavanja u Rimu (Museo nazionale delle arti e mestieri popolari), Veroni, Vicenzi, Monzi, Padovi, Lisabonu, Mexico cityju i na sveučilištima u Padovi i Icon masteru u Madridu te na internacionalnoj školi ilustracije u Valladolidu (Španjolska). Suradivao je s brojnim izdavačkim kućama u Hrvatskoj i inozemstvu: ABC naklada, ALGORITAM, Školska knjiga, Mozaik knjiga, Meridijani, Tipex, Laudato, Sandorf, Konzor, OQO editora, Bohem press Italia, Yeowan media,.. Samostalno izlaže i u Hrvatskoj i inozemstvu: Galleria Cartaverta - Firenca 2016., Metáforas Visuales - Galeria Central de la ENPEG „la Esmeralda“ - Mexico City 2011., La Maison de la Littérature de Jeunesse - Le Wolf ASBL - Bruxelles 2009., PAN, Palazzo delle arti Napoli - Napulj 2008., Galerija Klovićevi dvori - Zagreb 2007., Aktiv Art Galéria - Budimpešta 2001., Galleria Montrasio Arte - Monza 1996., Galerie Meneghello - Munchen 1994. Za izložbu skulptura (Gliptoteka HAZU, 2015.) bio je nagrađen 2016. godine najvećom državnom nagradom za umjetnost - Nagrada Vladimir Nazor. Autor je brojnih knjiga za djecu, izdanih u više od 30 zemalja svijeta (Hrvatska, SAD, Italija, Finska, Švicarska, Izrael, Belgija, Kina, Kanada, Slovenija, Argentina,) koje su nagrađivane desecima međunarodnih nagrada. Za knjigu “Gran libro de los retratos de animales” (OQO, Španjolska) dobio je nagradu Bologna Ragazzi Award 2008., te za najbolju knjigu u Italiji 2007. i u Španjolskoj 2008. Kao hrvatski predstavnik je dva puta bio nominiran za Hans Christian Andersen Illustrator Award. Junakovićev animirani film “My way” (Bold Studio Zagreb) proglašen je najboljim filmom na Hrvatskom festivalu animiranog filma. Likovno je oblikovao, više puta nagrađivanu, lutkarsku predstavu “Ko je Šlemil v

Varšavo” za Mariborsko Lutkovno gledališće. Od 2016. godine ekskluzivno objavljuje knjige za The Magic Elephant Books, izdavača iz Kine.²

Ilustrirao je brojne slikovnice: “Sretan rođendan” (KAŠMIR PROMET 2002., Tito Bilopavlović), “Cirkus ludolet” (KAŠMIR PROMET 2002., Tito Bilopavlović), Krokačev TV- kanal (KAŠMIR PROMET 2003., Tito Bilopavlović), “Otvori prozor proljeću” (ABC naklada 2003., Grigor Vitez), “Nikola Tesla - Snovi koji su nam donijeli struju” (Kigen 2006., Vera Vujović), “Mali veliki svijet” (Algoritam 2007., Luko Paljetak), “General Kiro” (DENONA 2009., Hrvoje Kovačević), “Dječak velikih očiju” (Laudato 2012., Antun Volenik), “Una casa che mi piace” (Carthusia Milano 2009., Roberto Piumini)

Autorske slikovnice Svjetlana Junakovića su: “Resto in casa” (Bohem press Italia, 2001.), “Di tutti i colori” (Bohem press Italia 2001.), “Amo la musica” (Bohem press Italia, 2001.), “Vado in giro” (Bohem press Italia 2001.), “Faccio sport” (Bohem press Italia 2001.), “Vivo in famiglia” (Bohem press Italia 2002.), “Ippo cuoco” (Bohem press Italia 2003.), “Si salvi chi può!” (Bohem press Italia, 2010.), “Wo ist pinguin pips” (Bohem press Zürich 2005.), te četiri slikovnice izdane i na hrvatskom jeziku: “Dome, slatki dome” (ABC naklada 2000.), “Ljubav spašava živote” (ALGORITAM 2007.), “Moj put: priča o cipelama” (ALGORITAM 2007.) i “Velika knjiga portreta” (ALGORITAM, 2007.)³

2.1. Karakteristike slikovnica Svjetlana Junakovića

Slikovnice Svjetlana Junakovića su slikovnice prvenstveno zabavnog karaktera u kojima su glavni likovi često antropomorfizirane životinje, no ponekad i ljudi, najčešće djeca koji su u ulozi pripovjedača. Kroz perspektivu glavnih likova otkrivamo zabavan svijet pun dogodovština i otkrivanja novih spoznaja. Maštovite ilustracije i tekst Junakovićevih slikovnica zajedno čine cjelinu koja odiše spontanošću, bezbrižnošću i razigranošću. Ilustracije su rađene akrilnom tehnikom i temperama te autor naknadno intervenira grebanjem, kolažiranjem, umetanjem komadića novina i crtanjem detalja olovkom.

² Podaci o Svjetlanu Junakoviću <https://www.junakovic.art/about.php>

³ Katalog Knjižnica grada Zagreba <https://katalog.kgz.hr/pagesResults/rezultati.aspx?&searchById=1&sort=0&age=0&spid0=1&spv0=Svjetlan+Junakovi%c4%87&mdid0=0&vzid0=0¤tPage=4>

Ilustracije su dinamične, zabavne i razigrane, što je postignuto kreiranjem karikiranih likova s disproporcionalnim dijelovima, kojima često neki dio tijela ne stane u kadar, zbog čega djeluju kao da istrčavaju iz kadra i kao da su u konstantnom pokretu. Autor približava svoje slikovnice dječjem čitateljstvu ilustracijama disproporcionalnih likova koji su nalik dječjem crtežu i jednostavnim, svima razumljivim rječnikom te korištenjem žargona i dječjih izraza.

U sljedećim poglavljima bit će analizirane Junakovićeve autorske slikovnice izdane na hrvatskom jeziku: “Dome, slatki dome”(2000.), “Ljubav spašava živore”(2007.), “Moj put: priča o cipelama”(2007.) i “Velika knjiga portreta” (2007.).

Analiza navedenih slikovnica će se sastojati od kratkog sadržaja, analize teksta i ilustracija, spisateljskog jezika, korelacije slike i teksta, karakterizacije likova, humorističnih elemenata, teme koju slikovnica problematizira, te će u zasebnom potpoglavlju biti predstavljene metodičke ideje u radu s djecom uz određenu slikovnicu.

3. DOME SLATKI DOME

Slikovnica “Dome, slatki dome”, objavljena 2000. godine, prva je autorska slikovnica Svjetlana Junakovića na hrvatskom jeziku. Kratka i poučna basna u kojoj je glavni lik antropomorfizirani miš koji se jednog jutra odlučio iseliti iz svog grada i potražiti neko bolje mjesto za život. Prvo mjesto do kojeg je došao je šuma, zatim se zaputio dalje te naišao na prašumu, savanu, pustinju, rijeku, more te došao sve do Južnog pola. Na svakom od mjesta je upoznao životinje koje ondje obitavaju te razgovarao s njima raspitujući se o tome kakav je život na određenom mjestu. U šumi je razgovarao sa sovom koja ga je uputila dalje kroz šumu sve do prašume gdje je upoznao majmuna. Kroz savanu je proputovao na leđima slona. U pustinji je susreo devu, na rijeci je razgovarao s krokodilom dok je u moru susreo razne ribe, rakove i hobotnice te na Južnom polu jato pingvina. Na kraju puta je sjeo na brežuljak gdje je ugledao svoju prijateljicu pticu Lu koja ga je na svojim leđima odnijela natrag kući. Naposljetku je miš uvidio kako mu je najugodnije u njegovom domu.

3.1. Analiza slikovnice “Dome, slatki dome”

Slikovnica se sastoji od 20 strana. Tekst je pisan velikim tiskanim slovima nalik dječjem rukopisu. Kratak je i jasan te pisan jednostavnim jezikom prilagođenim dječjem uzrastu. Neka slova ili riječi su naglašene debljim linijama. Tekst odaje dojam kao da je pisan tušem budući da su nerijetko linije nepravilne, neke tanje a neke deblje te se oko teksta nalaze sitne mrlje ili točke nepravilnih oblika. Dvije susjedne stranice zajedno čine jednu sliku, pri čemu je tekst gotovo uvijek samo na jednoj stranici, i to na onoj na kojoj je ilustriran glavni lik priče. Izuzetak su 15. i 16. stranica gdje je miš na 15. stranici, dok je tekst na 16. stranici. Izuzetak su i zadnje četiri stranice od kojih je svaka zasebna ilustracija, svaka od njih prikazuje nastavak radnje. Također, na svakoj od tih zanjih četiriju stranica je prisutan tekst. Tekst je pisan u prvom licu, često u obliku unutarnjeg

monologa glavnog protagonista, no ponekad i u obliku dijaloga miša i životinja koje susreće na svom putovanju. Unutarnjim monologom miš izražava svoje stvarne osjećaje, iako ih ponekad ne izusti naglas: “Nema ničega ljepšeg od rijeke, zar ne?”- rekao je krokodil. “Da”, rekao sam, no nisam bio siguran da to i mislim. (str.12.) Tekst i ilustracije se međusobno nadopunjuju. Stranica na kojoj tekst nije prisutan najčešće je bogatije oslikana od one na kojoj je tekst prisutan. Tekst se često nalazi iznad glave miša, što odaje dojam da su riječi od kojih se sastoji tekst misli miša koje se nalaze u njegovom umu.

Slika 1. Korelacija teksta i ilustracije iz slikovnice „Dome, slatki dome“

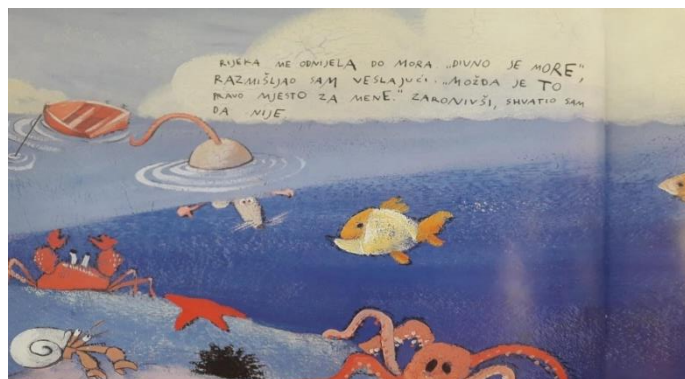
Životinja koja vodi miša kroz određen prostor se u većini slučajeva nalazi na istoj stranici na kojoj se nalazi i glavni lik, dok se ostale životinje nalaze na susjednoj stranici. Na svakom djeliću puta prikazan je razgovor s najviše jednom životinjom, “vodičem” koja pomaže mišu na njegovom putovanju. Ostale životinje su u pozadini te često nisu prikazane u potpunosti, odnosno, neki dio tijela “ispada” iz slike, na primjer žirafi nije prikazana glava jer zbog duljine vrata nije stala u kadar (str.8.).

Slika 2. Prikaz “ispadanja” lika iz kadra iz slikovnice “Dome, slatki dome”

Ilustracije su mekane i nježne s laganim i isprekidanim obrisnim linijama. Ilustracije su rađene akrilnom tehnikom uz dodavanje detalja naknadnim grebanjem i lijepljenjem novinskog papira. Detalji od novinskog papira se osobito mogu primijetiti na prvoj stranici u prikazu grada i njegovih građevina.”Svašta me inspirira, izrežem neki tekst iz novina, neke naslove ili nađem neki karton koji već ima ispisanu poruku i po tome radim. Zapravo slika koja ne priča - ni ne zanima me.”⁴ Boja igra značajnu ulogu i pomaže u oslikavanju ambijenta i situacija u kojima se miš nalazi. Slike su skladne, nisu kičaste i pretrpane nepotrebnim elementima već jasno prikazuju što se događa u određenom dijelu priče. U početku nam tamne boje i razni oblici prikazuju dinamičnost i užurbanost života u bučnom i velikom gradu iz kojeg mišić odlazi u potrazi za novim domom. Svako mjesto na koje mišić odlazi odiše specifičnom atmosferom u čijem dočaravanju boje itekako pomažu. Zelena boja nas vodi u šumu. Tonovi zelene gradiraju od svijetlo do tamno zelene budući da glavni lik s livade odlazi u mračnu šumu. Zatim mišića put dalje vodi u prašumu koja pršti šarenilom i odiše bajkovitošću i tajanstvom. Smeđa boja nas vodi do savane te kasnije pustinje čija je veličina prikazana time što su likovi deve i mišića sićušni na gotovo praznoj i jednostavno oslikanoj plohi. Rijeka je prikazana bojama koje odaju dojam melankolije te na daljnjem putovanju boje postaju hladnije. More je interesantno prikazano iz dviju perspektiva - dio tijela mišića pluta iznad površine mora gdje primjećujemo i plutajući čamac te nebo, dok istovremeno vidimo i mišićevu glavu ispod površine mora gdje on promatra razne morske životinje.

⁴ Jelinčić, Stela: Da mi je biti morski pas, intervju sa Svjetlanom Junakovićem, www.stelajeincic.com

Slika 3. Prikaz perspektive iz slikovnice "Dome, slatki dome"

Nakon toga nas priča vodi do ledenog Južnog pola koji je prikazan veoma hladnim bojama koje su u skladu i s mišićevim unutarnjim stanjem - ne osjeća pripadnost i nedostaje mu njegov topao dom. Boje postaju toplije kada mišić susreće svoju prijateljicu pticu Lu koja ga odvodi kući. Dok je ostatak jata oslikan neutralnim bojama, ptica Lu oslikana je jarko crvenom bojom, čime je istaknuta Luina posebnost kao pomagača i aktivnog aktera u odvijanju radnje. Naposljetku, kada mišić stiže kući i odlazi na spavanje, posjećuju ga svi njegovi prijatelji s putovanja. Boje su nježne i oslikavaju bajkovitu atmosferu zvjezdane noći i mišića u njegovom toplom domu. Zanimljivo je što na kraju autor ostavlja prostora čitatelju da sam zaključi jesu li ostale životinje posjetile mišića ili ih je vidio u snu. Tema koju ova slikovnica problematizira je putovanje i odlazak od onog poznatog te hrabrost koja je potrebna da se uputimo u nepoznato. Glavni lik nam pokazuje gdje nas sve naša znatiželja spojena s odvažnošću i hrabrošću može odvesti. Slikovnica nam simpatično prikazuje sve bitne djeliće putovanja te kako svako mjesto na svoj način može biti lijepo i kako to ovisi i o tome tko govori, što i vidimo u primjeru sa stranice 12. iz razgovora miša i krokodila. Iz tog primjera mali čitatelji mogu primijetiti razlike u perspektivi dvojice likova. Dok se mišić osjeća nesigurno u nepoznatoj okolini, za krokodila je rijeka najljepše mjesto na svijetu, budući da je ona njegov dom. Mišić se na kraju odlučuje na povratak onamo odakle je i došao, cjelina je zaokružena povratkom kući koji na kraju nije prikazan kao neuspjeh kako često zna biti u situacijama gdje ne ostvarimo neki zacrtani cilj, već kao uspjeh, budući da je mišić spoznao da je ono što je imao zapravo za njega bilo najbolje. Prikazano je kako promjena može dobro doći jer putovanjem dobivamo na iskustvu te obogaćujemo život novim spoznajama - da se nije odvažio na putovanje, mišić možda nikada ne bi spoznao koliko mu je ugodno i koliko cijeni svoj dom.

3.2. Metodičke ideje o radu s djecom uz ovu slikovnicu

Nakon pričanje ove priče koja govori o hrabrosti, znatiželji, druželjivosti i dobroćudnosti bilo bi korisno provesti aktivnost u kojoj bi djeca dobila dodatan poticaj na promišljanje o našoj temi te o zdravim osobinama koje su poželjne u svakoj osobi. Na veliki hamer papir bismo nacrtali obris miša te bismo unutar lika pisali lijepo osobine koje smo primijetili kod glavnog lika. Na taj način djecu bismo potaknuli na refleksiju i dublje promišljanje. Naposljetku bismo lik izrezali škarama te ga zalijepili na zid vrtičke prostorije u visini dječjeg pogleda kako bi lik bio lako pristupan svojoj djeci.

Iduća aktivnost bila bi opuštajuće crtanje životinja iz priče uz pozadinsku muziku prigodnu našoj temi. Crteže bismo izrezali kako bismo ih mogli upotrijebiti u idućoj aktivnosti. Nakon crtanja djeci bismo puštali zvukove raznih životinja te bi djeca trebala prepoznati koji glas pripada kojoj životinji te bi ih nakon toga djeca sama pokušala ponoviti. Nakon svakog puštanja glasanja životinje djeci bismo dali vremena da razmisle o tome gdje obitava ta određena životinja te bi zatim već spomenuti crtež te životinje zalijepili na sliku staništa kojem pripada - šuma, prašuma, rijeka, more, pustinja ili južni pol. Ova aktivnost je korisna za razvitak sluha i jezika kao i za kognitivni razvoj.

Još jedna aktivnost koja bi se mogla provesti uz ovu temu jest "Kutija čuda". U kutiju bismo stavili razne predmete te bismo na jednoj strani izrezali rupu u obliku mišje rupe kako bi kutija nalikovala domu lika iz naše priče. Djeca bi kroz rupu pipala stvari koje se nalaze u kutiji te bi ih opisivali i naposljetku pogađali. Ova aktivnost pomaže u razvoju jezičnih kompetencija te je veoma korisna za razvoj taktilne percepcije.

4.LJUBAV SPAŠAVA ŽIVOTE

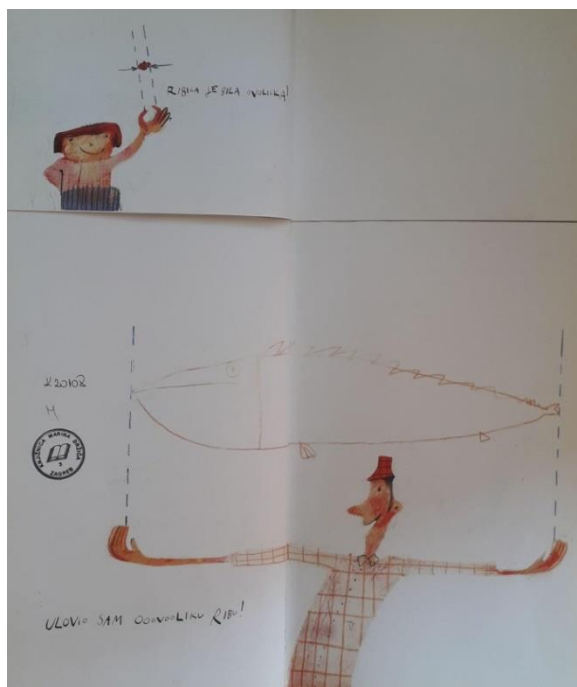
Prvo izdanje slikovnice Ljubav spašava živote izašlo je u travnju 2007. godine. Objavljena je u izdanju Algoritma i uvrštena prema izboru Komisije za knjižnične usluge za djecu i mlade Hrvatskog knjižničarskog društva, među deset najboljih i najkvalitetnijih hrvatskih slikovnica. Slikovnica je osvojila nagradu Grigor Vitez za 2007. godinu. Slikovnica se sastoji od 20 stranica i podijeljena je na dva dijela. U gornjem, manjem dijelu priču vidimo iz perspektive djevojčice Ele koja govori o svojem odlasku na pecanje s tatom gdje ga uveseljava i uči kako da se zabavi budući da on to ponekad zaboravi zbog puno posla. U donjem, većem dijelu tata priča o Eli, pecanju i njenim nestašlucima. Tata govori kako je pecanje jednostavnije kada ide sam ali je daleko vrijednije kada s njim ide njegova Ela. Na pecanju se događaju razne situacije- nestanak crvića mamaca iz košare (Ela se igra skrivača), igranje olimpijskih igara sa psom Irkom, bježanje od ovna, puštanje brodića i igra kapetana te naposljetku Elin skok u vodu. Tata za Elu kaže kako je zvrk koji se mora čuvati. Pri jednoj od Elinih negodovština, Ela koja nije još naučila plivati, upadne u vodu. Tata to brzo primijeti te ju izvuče iz vode i prigrli s ljubavlju u svoje naručje.

4.1. Analiza slikovnice “Ljubav spašava živote”

Slikovnica započinje uvodnim dijelom koji nema veze s kronološkim slijedom radnje. Na prva dva lista u gornjem dijelu je prikazana Ela koja pokazuje kolike je veličine bila riba dok u donjem dijelu istu radnju čini tata. Taj početak nam naznačuje bitan element koji se proteže kroz cijelu slikovnicu, a to je razlika u percepciji - dok Ela pokazuje veličinu ribe s dva prsta, tata za prikaz veličine širi obje ruke što više može protežući se kroz obje susjedne stranice.

Dok je tekst na prvoj stranici pisan velikim crnim tiskanim slovima nepravilnog oblika nalik dječjem rukopisu, već na idućoj stranici slova su mala tiskana, crvene boje. Boja teksta u skladu je s bojama ilustracija. Tekst je u potpunosti pisan u prvom licu iz perspektive dvaju glavnih likova, tate i Ele. Na taj način se odaje dojam da se likovi

direktno obraćaju čitateljima. Tim načinom pisanja ono napisano djeluje personalnije i bliskije čitateljima te se tako možemo približiti likovima i suosjećati s njima.

Slika 4. Prikaz razlike u percepciji iz slikovnice “Ljubav spašava živote”

Jezični izražaj likova se razlikuje, što i ne iznenađuje budući da je Ela dijete a tata odrasla osoba. Dok tata govori pravilno, Ela koristi nepravilne oblike nekih riječi ili nije sigurna u točan naziv određenog predmeta ili radnje: “I on, ako hoće s menom, zašto ne? Ali mora biti dobar na tom pecanju ili pacanju!” (gornja str.4.) Tim najmjernim iskrivljavanjem riječi autor se približava dječjem govoru i malim čitateljima. Tekst je uvijek pisan na jednoj od dviju susjednih stranica te gotovo uvijek na jednostavnije ilustriranoj stranici na kojoj nisu prisutni glavni likovi već pejzaž u daljini ili pas Irk. Izuzetak su gornja stranica 14. na kojoj vuče ovna te donje stranice 9, 16 i 18., gdje se dio tijela tate nalazi na stranici na kojoj se nalazi i tekst. Navedeni izuzeci su dijelovi priče u kojima je radnja dinamičnija, odvija se neka izvanredna situacija u kojima se tijela likova protežu kroz obje stranice. Zanimljivo je prikazana razlika u percepciji oca i kćeri. Ono što Elu uveseljava, oca ponekad iznervira te umara. Također, stvari koje Ela radi u namjeri da pomogne, ocu stvaraju muku. Iz Eline perpektive sve to ima savršen smisao, ona je razigrana, znatiželjna, pustolovna i druželjubiva. Ela se obožava igrati i u

igri je kreativna: “Bruuum, bruum! Ja sam kapetanica velikog broda. Još bolje: admiralica!” (gornja str. 16.) Dok je Ela razigrana i željna pustolovine, otac se samo želi odmoriti: “Ma gdje li je nestao osnovni smisao pecanja? Mir, razmišljanje, opuštanje..”(donja str. 12.) Premda čangrizav, tata je na kraju pecanja zapravo zadovoljan što je poveo Elu sa sobom jer iako je s njom pecanje zahtjevnije, definitivno je i uzbudljivije. Ilustracija i tekst su u skladu te se međusobno nadopunjuju.

Slika 5. Korelacija slike i teksta iz slikovnice “Ljubav spašava živote”

Položaj teksta na stranici varira od stranice do stranice - ponekad je u gornjem kutu, ponekad u donjem a ponekad na sredini stranice. Kontrast dolazi do izražaja i položajem teksta u odnosu na ilustraciju - ukoliko je u Elinom gornjem dijelu na desnoj stranici, tekst u donjem tatinom dijelu najčešće biva na lijevoj stranici. Također, dok Ela priča priču iz svoje perspektive, uvijek je nasmijana dok tatin izraz lica prikazuje čuđenje, namrštenost i mrgodnost. Time možemo zaključiti kako je Ela, suprotno tati, neopterećena, bezbrižna i svijet gleda kroz igru. Osnovna tehnika kojom su rađene ove ilustracije jest akril te autor naknadno olovkom dodaje detalje poput uzoraka na hlačama

i košulji, grana drveća, očiju i gumba. Boje i likovi pridonose veselom i razigranom izgledu ilustracija. Perspektiva se sastoji od tri plana. U prvom planu su Ela, tata i Irk, u drugom planu je priroda dok su u trećem planu udaljeno drveće, prolaznici i rijeka koja se proteže kroz sva tri plana. Interesanto je kako u priči iz Eline perspektive ilustracije prikazuju manje detalja. U gornjim ilustracijama prikazani su samo likovi bitni za razvoj radnje - Irk, ovan i crvi, dok su ilustracije u donjem, tatinom dijelu obogaćene raznim detaljima koji nisu ključni za razvoj priče, ali ju upotpunjuju (čovjek sa šešikom koji pozdravlja gospođu sa psom, krave koje u daljini pasu travu,..). Također, u Elinom dijelu tata je rijetko prisutan te često izlazi iz kadra, dok je u tatinom dijelu Ela često prikazana. Pozadina je oslikana debelim premazom bijele s truncom svijetlo plave boje. Na nekim dijelovima pozadine su vidljivi suptilni nanosi zemljanih tonova u kutovima gornjih dijelova stranica. Vidljivo je da su pozadinske boje dodane naknadno jer boja koja je stavljena u debelim nanosima, prati obrise likova te na nekim dijelovima i djelomično prelazi preko njih. Oblaci su oslikani tankim premazima nježne svijetlo plave boje bez obrisnih linija, zbog čega djeluju umirujuće i prolazno, kao što oblaci i jesu. Autor ilustraciju dotjeruje grebanjem. Obrisnih linija gotovo da i nema. Naknadno su dodani detalji poput remena te dijelova lica. Boje u pozadini su nježnije (bijela, svijetlo plava), dok su likovi oslikani neutralnijim bojama (bež, smeđa) zbog kojih su u skladu s okolnim dijelovima ilustracije, ali dolaze i do izražaja u kombinaciji s upadljivijom crvenom bojom. Ribe i krošnje drveća su zanimljivo prikazane tehnikom preslikavanja - autor nanosi te miješa razne boje na papir te uzorak preslikava na ilustraciju, potom obrubljujeći objekt bijelim premazom koji čini pozadinu. Likovi često nisu u potpunosti unutar kadra i ponekad izgledaju kao da samo prolaze kroz stranicu. Lica likova nisu detaljno iscrtana - točke predstavljaju oči, crte usta. Ipak, emocionalna stanja likova su jasno vidljiva i možemo ih lako iščitati kako kod ljudskih, tako i kod životinjskih likova. Zanimljivo je što je jedina iznimka gdje su oči oslikane krupnije i detaljnije ondje gdje je prikazan tata u trenutku čuđenja netom prije nego što iskusi emocionalno najnabijeniju situaciju u cijeloj priči (Ela skače u vodu iako ne zna plivati). Likovi su karikirani, s nekim prenaplašenim dijelovima tijela. Ilustracije su lišene neke specifične forme i djeluju nesavršeno čime se približavaju mlađim čitateljima. Bliske su dječjem crtežu. Napisan crnim tušem i nalik dječjem rukopisu, na zadnjoj stranici piše

tekst “Ljubav spašava živote”, što je ujedno i pouka priče. Humor se proteže kroz cijelu slikovnicu. Postiže se naglašenim ekspresijama čuđenja te kontrastom u viđenju istih situacija na potpuno drugačije načine. Također, komičan utisak ostavljaju Elina objašnjavanja situacija poput utrke crva i tjeranja ovna što rezultira obratom - ovan počne ganjati nju i tatu te pecanje zamjene skrivanjem u krošnjama drveta.

Slika 6. Humoristični element iz slikovnice “Ljubav spašava živote”

Teme koje ova slikovnica obrađuje su izlet na pecanje i ljubav. Prva tema je jasno vidljiva i okvir je, odnosno, podloga za daljnje produbljivanje radnje i rađanje apstraktnijih tema kao što je ljubav te razlika između dječjeg pogleda na svijet i pogleda odraslih. Autor nam na slikoviti način prikazuje razlike u pogledima kroz zanimljive prizore kao što su tatino mrgođenje zbog nestanka crva, dok Ela istovremeno pušta crve da se igraju skrivača, te tatina zbunjenost dok traži šešir dok ga Ela koristi kao čamac za igranje u vodi. Također, dok Ela govori kako ona vodi tatu na pecanje, tata objašnjava kako će ipak povesti Elu sa sobom jer bi u suprotnom tri dana provela plačući. Dječji odnosno Elin svijet je naivniji, bezbrižniji i pun pustolovina koje se nalaze na svakom koraku. Slobodna je i bezbrižno pušta mašti na volju. Za razliku od nje, tata je opterećen praktičnim stvarima i poslom te pecanje koristi za opuštanje. Tata brine o Eli da na

svojim pustolovinama ne upadne u nevolju, dok Ela tati pomaže uvidjeti neke stvari koje sam ne bi primijetio, na primjer da ribe i tako vjerojatno ne vole da ih se lovi. Što se ljubavi tiče, njena prisutnost je opipljiva kroz cijelu slikovnicu. U prvom planu je ljubav između tate i Ele, ali itekako je vidljiva i Elina ljubav prema Irku i ostalim živim bićima (ne želi stavljati crve na mamac, suosjeća s ribama,..) Kada Ela upadne u vodu, tata ju odmah izvadi iz nje i snažno zagrlji, U tom trenutku tata otpušta sve napetosti, brige i ljutnju i osjeća samo ljubav i zahvalnost što ima Elu.

4.2. Metodičke ideje o radu s djecom uz ovu slikovnicu

Budući da je radnja slikovnice smještena na rijeci te slikovnica sadrži prizore pecanja, možemo provesti ples pisanja na temu valovi. Kao pripremu za aktivnost djeca bi prvo u likovnom centru izrađivala svoje ribice te ih ukrašavala. Za aktivnost bi bili potrebni papir i škare kojima bi djeca izrezala ribe. tempere i svjetlucavi detalji (ljuske). Zatim bismo s djecom pričali o vodi i valovima, što misle kako nastaju i koliko mogu biti veliki. Nakon uvodnog razgovora započeli bismo ples pisanja. Započinjemo puštanjem skladbe "Valovi" te zajedno s djecom pokazujemo pokrete koji podsjećaju na kretanje valova. Zatim na stolove pokrivenim vrećama za smeće istisnemo tempere u nekoliko boja i pjenu za brijanje koje djeca miješaju i rade spontane pokrete nalik valovima uz poticajna pitanja i komentare te podsjetnike na priču dok slušaju skladbu. Nakon dječjeg stvaranja valova od pjene i tempera, papirima otisnemo njihove uratke i nakon sušenja, djeca mogu zalijepiti prethodno izrađene ribice te dodatno ukasiti svoje radove.

Iduća aktivnost bi se provodila u istraživačkom centru, a to bi bila aktivnost pokretanja brodića na vodi. U velikoj zdjeli vode pustimo origami brodiće koje su djeca sama napravila te ih pokreću prstima, puhanjem, štapićem itd. Na taj način bi djeca istraživala svojstva vode, plovnost predmeta i nastajanje valova kod ubacivanja predmeta. Tokom aktivnosti poticali bi ih na razmišljanje postavljajući pitanja poput: Kakvi predmeti stvaraju velike a kakvi male valove?, kako nastaju valovi?, što se događa s papirom u vodi?, zašto brodovi ne tonu?, što pokreće brodove?, što pluta, a što tone?

Aktivnost korisna za spoznajni i emocionalni te razvoj socijalnih vještina bi bila “Kako si” u kojoj bi skupina djece dobila isti zadatak ili situaciju te bi zatim razmijenjivali dojmove i razgovarali o tome sviđa li im se to nešto, nervira li ih ili ih veseli, je li im dosadno ili uzbudljivo. Na taj način bi djeca učila osvještavanje svojih i tuđih emocionalnih stanja te da ona ne moraju biti, niti nisu ista kao naša.

5. MOJ PUT: PRIČA O CIPELAMA

Slikovnica *Moj put: priča o cipelama* izdana je 2007. godine. Slikovnica je Junakoviću poslužila i kao predložak za kratki animirani film "My Way" koji je snimljen iste godine. Film "My Way" prikazivan je na raznim svjetskim festivalima te je 2010. godine osvojio nagradu na Animafest World Festival of Animated Film u Zagrebu. Kroz priču o cipelama slikovnica nas vodi na životno putovanje jednog čovjeka od njegove najranije dobi pa sve do starosti. Priča započinje s prvim cipelicama koje je dječak dobio od oca dok je još puzao, te se opisuju njegovi prvi koraci i bodrenje roditelja. Zatim se spominje starija dječja dob, igranje nogometa te kako je dječak više uživao igrajući se sam. Dječak je po prvi put osjetio da ga nešto žulja u cipelama na putu do glazbene škole. Kada ih je skinuo i pogledao ima li što u njima, te ih obuo nazad, bilo je sve u redu. Tek je kasnije shvatio da su ga žuljale zbog nečeg drugog. Uvidio je da se u svakim njegovim cipelama skriva neki nevidljivi kamenčić koji bi osjetio svaki put kad bi, makar u mislima, skrenuo sa svog glavnog puta. Kasnije spominje bitne trenutke koji su obilježili njegovo odrastanje - prvi koncert, prvu ljubav, vojsku, vjenčanje te nas dovodi sve do trenutka kada je cipele zamijenio papučama. U papučama kamenčića nema. Slikovnica završava kupnjom prvih cipelica malenom unučiću Pavlu.

5.1. Analiza slikovnice "Moj put - priča o cipelama"

Slikovnica se sastoji od 45 strana te je posvećena kamenčiću kojeg nema. Glavni lik nas vodi kroz svoju životnu priču pripovijedajući u prvom licu. Radnja počinje dobivanjem prvih cipelica te neimenovani glavni lik govori o tome kako je jedva dočekaio svoje prve cipele te čim ih je dobio, počeo je u njima istraživati svijet. Znatiželjno je istraživao svijet i napominje kako ga u to vrijeme nisu zanimali tuđi putevi, već samo njegovi. Spominje kako je volio igrati nogomet, sve dok nije uvidio da loptu mora dijeliti sa suigračima, zbog čega u mu noge postajale sve teže, što je rezultiralo mijenjanjem lopte i nogometa za neke osamljenije igre. Sve je više uživao igrajući se maštanja i pretvaranja da je junak iz knjige ili filma tako što je zamišljao sebe u njihovim cipelama: "Cipele

proizvode maštu, one su čarobne i sve je moguće, one su čisto veselje” (str. 8.). Prvi puta je osjetio da ga nešto žulja na putu do glazbene škole. No, kaže da je kamenčić pomagao u situacijama kada mu je bila potrebna koncentracija, na primjer njegov prvi koncert gdje, da nije bilo kamenčića, teško bi se koncentrirao na svirku zbog prisutstva lijepe pjevačice Silvije. Nakon toga je uslijedila prva ljubav zbog koje se glavni lik osjećao kao superjunak. Dalje priču nastavlja govoreći o tome kako nije volio putovati jer su mu organizacija i planiranje koncerata bili veljika gnjavaža, ali je otkrio i dio putovanja koji voli - jedenje sendviča u vlaku, upoznavanje ljudi i gledanje kroz prozor. Mladenačke godine je provodio slobodno, bosonog, pa kamenčić nije niti osjetio, sve dok nije bio primoran otići u vojsku gdje je kamenčić “poludio”. Taj period mu je bio težak, umirio bi se tek maštajući o domu, poznatim ljudima i mjestima i stvarima i situacijama koje ga vesele. Vjenčanja se prisjeća s nostalgijom te osim lijepog odijela i voljene mladenke prisjeća se i svoje lakomosti za jelom u to vrijeme. S godinama je sve manje putovao i sve češće ostajao na jednom mjestu. Počeo je uviđati ljepotu i u nekim sasvim jednostavnim stvarima: “Odjednom, shvatio sam kako ugodno društvo mogu biti i obični, mali vrtni patuljci.” (str. 35.) Iako su mu te jednostavne stvari, kao što su patuljci, bile zanimljive, ipak se u mislima sve više počeo vraćati prošlosti, osobito maštanju o djetinjstvu. Vrijeme je u starosti većinom provodio u naslonjaču čitajući ili igrajući se s unukom, vrlo rijetko napuštajući svoj dom odlaskom u grad. I sam format slikovnice simbolizira put- budući da je slikovnica horizontalno pravokutnog oblika, kad se otvori dobivamo izduženu ilustraciju vrlo pogodnu za prikaz kretanja. Ponekad je format stranice podijeljen linijom na tri dijela kao triptih kako bi se prikazale tri različite radnje u kontinuiranom vremenskom slijedu.

Slika 7. Primjer triptiha iz slikovnice “Moj put - priča o cipelama”

Tekst je pisan malim tiskanim slovima te se najčešće nalazi u kutu stranice, ponekad lijeve, a ponekad desne. Izuzetak su stranice 13. i 14. te 31. i 32. na kojim se nalazi samo ilustracija bez teksta koja se proteže kroz obje susjedne stranice. Tekst je pisan standardnim hrvatskim jezikom u prvom licu iz perspektive glavnog lika, čovjeka koji prepričava svoj životni put. Ponekad je u tekstu primjetno tepanje u govoru odraslih kada se obraćaju djetetu: “Blavo, srce, pa ti hodas” (str.3.) Tekst je često poduži, ponekad se proteže od vrha pa gotovo do dna stranice. Protagonist nas kroz slikovnicu upoznaje s raznim mjestima i ljudima koji su obilježili njegov život spominjući nazive ulica i imena ljudi: “Vidiš Milenu na biciklu u Strmoj ulici kako ide baki, vidiš fakina Frkija ispred kina kako preprodaje karte, Pepsija kako vježba na terasi, vidiš sve kao nacrtano.” (str.22.) Opisi su često živopisni te u pripovijedanju autor koristi opisne pridjeve kojima nam slikovitije dočarava radnju.

Slika 8. Korelacija teksta i slike iz slikovnice “Moj put- priča o cipelama”

Tekst je pisan u prenesenom značenju, cijelo djelo je prožeto metaforama, a najvažnija metafora je nevidljivi kamenčić koji zapravo predstavlja savijest, brigu i osjećaj odgovornosti protagonista. Slikovnica je pisana cikličkom strukturom, budući da započinje i završava kupnjom prvih cipela za dijete te ponavljanjem rečenice s prve

stranice: "Vidi što sam ti donio, to su cipelice...maje cipejice" (str. 1. i str. 44.). Tom dojmu dodatno pridonosi i rečenica koja je odijeljena od ostatka teksta s te stranice: "Pa neće valjda sad sve ispočetka?" (str.44.) koja je pisana tušem i nalik dječjem rukopisu. Rečenica jest pozicionirana uz glavu ilustracije psa, stoga odaje dojam da je ona dio njegovih unutarnjih misli. Navedena rečenica jest samo jedan od mnogih primjera dijelova teksta koji su pisani tušem zbog čega djeluju kao dio crteža te su time neodjeljivi dio ilustracije. Još jedan primjer takvog karaktera nalazi se na 2. stranici gdje je uz ilustraciju gramofona olovkom napisan tekst: " I did it my way, thanks Franky!", čime se autor referira na pjesmu Franka Sinatre. Tekst i ilustracije su u skladu te se tekst nalazi na jednoj od dviju stranica koje zajedno čine ilustraciju u cjelini. Iznimka je dio teksta u kojem protagonist spominje da je postao ono što nikako nije htio postati, postao je broj. Ta rečenica se nalazi na stranici 25. na kojoj je ilustracijom prikazana sloboda, bosonogi neopterećeni ljudi i znak mira. Rečenica nagovještuje situaciju koja je prikazana na iduće dvije stranice gdje je ilustracijom i tekstom prikazan period života protagonista koji je proveo u vojsci, gdje nije osjećao pripadanje: "Bilo mi je jasno da sam negdje gdje ne želim biti, ali nisam si mogao pomoći. Ne moram vam ni reći da je onaj nevidljivi kamenčić, u tim cipelama za koje jedva mogu reći da su bile moje, sad totalno poludio" (str. 27.). Time autor opet kroz metaforu kamenčića govori o osjećaju nemira i nelagode. Takvih primjera u tekstu ima raznih, gdje žuljanje predstavlja brigu i savijest, ali ima i onih gdje autor opisuje slobodu i neopterećenost koja je prikazana kroz izostanak kamenčića i lakoćom hoda: "Dok sam ju pratio kući, mislio sam da ću poletjeti, a i moje cipele htjele su to isto. A bile su to iste one cipele koje su me samo dva dana prije, dok sam išao na ispit iz fizike, tako strašno nažuljale" (str. 16.). Slikovnica nije potpuno prilagođena mlađim čitateljima, budući da sadrži neke detalje koje djeca vjerojatno ne bi razumjela zbog alegoričnosti djela ili o kojima sasvim mali čitatelji ne razmišljaju (zavođenje i promatranje djevojaka). Također, slikovnica sadrži mnoge reference na pop kulturu i razne događaje i likove koji su obilježili 20. stoljeće. Dok su reference interesantne, mala je vjerojatnost da će mlađi čitatelji shvatiti njihovu poantu. Ipak, ilustracije kojima su one prikazane itekako upotpunjuju dojam i obogaćuju cjelokupnu priču, te stvaraju jasniju sliku o životu te liku i djelu protagonista. Dok su neke reference suptilnije, kao ona već spomenuta referenca na Franka Sinatru,

neke su direktnije - ispisivanje imena Michaela Collinsa - irskog revolucionara, sudionika Uskršnjeg ustanka, ministra vanjskih poslova i financija te predsjednika privremene vlade nakon osnutka Irske slobodne Države. Osim tekstualnih, prisutne su i one oslikane, te se te dvije vrste referenci često pojavljuju zajedno, nadopunjujući cijeli prizor, primjer- prikaz astronauta u svemiru i usto ispisano ime astronauta Edwina "Buzz" Aldrina, člana posade svemirske misije Apolo 11. Slikovnicu obogaćuju i ilustracije Supermana, James Bonda i Beatlesa tokom poznatog prizora prelaska preko pješačke zebre koje priču stavljaju u kontekst određenog vremena po čemu možemo pretpostaviti u kojem je periodu 20. stoljeća glavni lik priče proživljavao mladost. Osobito interesante mlađem čitateljstvu mogu biti ilustracije koje prikazuju njima već nešto bliže i poznatije likove kao što su Mickey Mouse, mačak u čizmama i Petar Pan.

Slika 9. Primjer reference na pop kulturu iz slikovnice "Moj put - priča o cipelama"

Na ilustracijama prevladavaju neutralne boje, najčešće razne nijanse smeđe s malim plohama plave, zelene i osobito crvene koje imaju funkciju naglašavanja detalja. Likovi i ploha su ponegdje iste boje te odaju dojam prozračnosti i prolaznosti. Pozadina je ponekad naknadno oslikana te na nekim mjestima prelazi po obrubu likova. Autor za razliku od prethodno analiziranih slikovnica u ovom radu, ovdje puno više uz tehniku akrila koristi i tehnike kolažiranja te linijskog crteža olovkom. U ilustracije su podosta

inkorporirani komadići novina, karte i rezervacije te poštanske marke čime nas autor upućuje na prolaznost vremena. Na prolaznost vremena nas također upućuju i likovi koji gotovo nikad zbog svoje veličine nisu u potpunosti unutar kadra. Često izlaze iz okvira te im nedostaje neki dio tijela- glava, ruke, noga. To je primijenjeno i na glavnom liku koji je vrlo rijetko prikazan u potpunosti te ondje gdje je prikazan, prikazan je s leđa ili mu se ne vidi cijelo lice – prikazan je samo dio lica ili je ono u potpunosti sakriveno iza nečega (npr iza violončela- str.9.). Lice glavnog lika u potpunosti je prikazano jedino u dječjoj dobi. Likovi su nalik dječjem crtežu te su ekspresije lica jasne, iako jednostavne. Lica i dijelovi tijela koji igraju ulogu u prikazu osjećaja likova često su naglašeni nemarno razmrljanom crvenom bojom. Ilustracije su često naglašenih linija, s umetnutim listovima iz matematičkih bilježnica te s naknadno nalijepljenim brojevima, što nas asocira na dokumentiranost. Obrisne linije su nepravilne, različitog intenziteta i boje te nerijetko diskontinuirane. Na raznim mjestima su vidljive točke i mrlje različitih veličina. U pričanju priče pomažu linije koje nas usmjeravaju na određene elemente priče, kao i strelice koje prikazuju smjer puta. To je interesantno prikazano na 5. i 6. stranici gdje dječak loptu puca na gol. Lice dječaka je napola u kadru, dok su u prvom planu njegove jarko obojane crvene cipele, koje svojom veličinom plijene pažnju i ukazuju na vlastiti značaj. Upravo ispucana lopta također je crvene boje, te je početak njezine putanje prikazan razmrljanom crvenom bojom. Intenzitet boje kojom je prikazana putanja gradira od jačeg ka slabijem, budući da je boja razmazana od lopte ka nozi. Stranice 13. i 14. čine cjelinu te na njima nije prisutan tekst. Interesantne su jer je pozadina bijela te su likovi jedina čvrsta komponenta u tom prikazu. Crtani su samo obrisnim linijama te je smjer njihova putovanja dodatno naglašen strelicama. Interesantno je što u gomili likova, jedino glavni lik “putuje” u smjeru s lijeve na desnu stranicu. Lako ga možemo prepoznati po naglašenim crvenim cipelama koja su jedina obojana komponenta cjelokupne ilustracije. Slična situacija je prikazana na 31. i 32. stranici gdje svi auti idu u smjeru s desna nalijevo, dok jedino crveni auto s violončelom na krovu putuje u suprotnom smjeru. Ti prikazi nam ukazuju i na karakter protagonista - ne slijedi slijepo zadane norme, već prati svoj put. Slikovnica je prožeta zabavnim elementima te ponegdje i onim humorističnima, na primjer u prikazu dana vjenčanja glavnog lika; uz majku plače i pas dok ih otac sa smiješkom tješi.

Slika 10. Primjer humorističnog elementa iz slikovnice “Moj put- priča o cipelama”

Tema koju ova slikovnica problematizira je životni put od kolijevke do kolijevke te slijeđenje svog puta kakav god on bio. Protagonist ove priče je uvijek išao svojim putem, makar on bio pomalo nekonvencionalan i vrlo nepredvidiv, sve dok ga je osjećao svojim. Kamenčić je predstavljao njegovu savijest i odgovornost te ga je upozoravao na opasnosti i skretanje sa za njega pravog puta. Slikovnica govori o bitnosti slušanja sebe i svojih želja, usprkos strahu od nepoznatog jer ukoliko smo odani sebi i dovoljno hrabri izboriti se za svoje mjesto na ovom svijetu, uvijek možemo pronaći svoj put, bio on u gomili ili osami- to ovisi o nama.

5.2. Metodičke ideje o radu s djecom uz ovu slikovnicu

Na ovu temu možemo provesti likovnu aktivnost izrade vlastitog para cipela. Za izradu bi bili potrebni glina, voda, kistovi i tempere. Stol bismo zaštitili plastičnim stolnjakom kako bi djeca neometano i slobodno mogla istraživati teksturu gline. Djeca bi cipelice modelirala po želji, u obliku i veličini koja im odgovora kako bi se potpuno slobodno mogla izraziti. Glinu bismo nakon modeliranja ispekli u peći te bi nakon toga djeca nastavila aktivnost, temperama oslikavajući svoje cipelice. Tokom izrade, kao dodatnu motivaciju i poticaj na kreativnost pustili bismo poticajnu pozadinsku glazbu. Nakon što se cipelice posuše, djeca bi dobila kamenčiće te bismo im objasnili da kada se osjećaju potišteno, uzrujano ili zabrinuto, kamenčiće mogu staviti u svoju cipelicu. Na taj način bi djeca dobila mali poticaj za izjašnjavanje svojih emocija. Aktivnost možemo

provoditi i u jutarnjem krugu svako jutro te pogledati čije cipelice su prazne a u čijima je kamenčić i zatim potaknuti djecu da pričaju o svojim osjećajima i emocionalnom stanju. Dijeljenjem osjećaja i slušanjem drugih, djeca bi razvijala emocionalnu inteligenciju, predispozicije za razvoj samorefleksije i empatiju za druge.

Za iduću aktivnost djeca bi donijela različite parove cipela od kuće. Prije upotrebe bismo ih dezificirali te bi djeca zatim isprobavala razne cipele različitih oblika i brojeva i zatim opisivala kako se osjećaju u tuđim cipelama, a kako u svojim. Aktivnost pridonosi razvoju kognicije.

U stolno manipulativnom centru bismo mogli pripremiti jednostavne i zabavne aktivnosti poput labirinta, spajanja lika s odgovarajućim parom cipela te društvenu igru Put u cipelama. Aktivnosti su korisne za razvoj strpljenja pri čekanju na red i za učenje nošenja s porazom (društvena igra). Aktivnost labirint pospešuje razvoj fine motorike i razvoj koncentracije i pažnje.

6. VELIKA KNJIGA PORTRETA

Velika knjiga portreta prvi put je objavljena u Španjolskoj pod nazivom Gran libro dos retratos de animals. U Hrvatskoj je objavljena 2007. godine u izdanju Algoritma. Bogato je ilustrirana i sastoji se od 25 portreta. Kao predloške autor je koristio neke od najpoznatijih svjetskih portreta te ih je u svojoj verziji replicirao na originalan način umetanjem životinjskog lika umjesto ljudskog. Pritom se potrudio pronaći životinju koja bi karakterom i likom prenijela energiju originalnog portreta. Knjiga je predstavljena kao javnosti do sada nepoznata zbirka životinjskih portreta:

"Često u muzejima, galerijama ili knjigama o umjetnosti nailazimo na kraljeve, grofove, vitezove, udovice, trgovce, ljepotice ili obične ljude kako nas promatraju sa svojih portreta. Ponekad nam se smiješe, ponekad nas odmjeravaju, ponekad su ozbiljni i strogi, ali uvijek s istom željom da ostanu tu - preko slika, prisutni u vječnosti. Dugo se mislilo, da životinje nemaju takvih želja i da se nisu portretirale za sva vremena. No sada znamo da to nije tako. I ova knjiga bi trebala pomoći da se izgube te predrasude i da pokažu svu raznolikost životinja zabilježenih kistom i bojama nekih od najvećih slikara koje poznajemo i to u skoro svim periodima povijesti umjetnosti." (str 1. uvodna riječ autora)

6.1. Analiza Velike knjige portreta

Velika knjiga portreta je dimenzija 34 x 25 cm, ima tvrdi uvez i sastoji se od 40 stranica. Tekst je pisan na standardnom hrvatskom jeziku. Tekst i ilustracija u međusobnom su skladu. Nerijetko je tekst na jednoj stranici, gdje je pozadina prazna bijela ploha, dok ilustracija, odnosno, portret zauzima cijelu susjednu stranicu. (str.3.) U nekim slučajevima, gdje su portreti prikazani u manjim dimenzijama, tekst se nalazi ispod portreta (str. 5.), dok je u nekim slučajevima tekst na stranici koja prethodi dvjema stranicama kroz koje se proteže portret (str. 19.). Budući da je djelo prikazano kao skup portreta, na svakom portretu se nalazi drugi lik čija je priča ispričana u popratnom tekstu. Sliku autor približava tekstom prepunim ironije u kojem na duhovit način objašnjava način nastanka portreta, ponegdje objašnjava kompoziciju, boje, pozadinsku priču o nastanku slike ili portretirane životinje. Točno su navedene jedino godine nastanka, tehnika izrade i dimenzije originalnih portreta čime portretiranu životinju

stavlja u povijesno umjetnički kontekst vremena nastanka originalnog djela. Portreti dobivaju nazive po životinjama koje su na njima prikazane: Pingvin, Pavijan, Krava, Lav, Žaba, Ovca, Majmun, Nosorog, Svinja, Nilski konj, Orangutan,.. Autor ne bira bilo kakve životinje, već one koje najbolje mogu dočarati karakter i izgled portretirane osobe. U zbirci su rekreirani portreti raznih poznatih umjetnika - Tiziana, Rembrandta van Rijna, Vermeera, Jan van Eycka, Leonarda da Vincija te raznih drugih. Pozadina na portretima je uglavnom tamna, a boje, dezeni odjeće, položaj tijela i ekspresije lica vrlo su vjerne preslike originalnih radova. Studija mlade žene jest slika nizozemskog umjetnika Johannesesa Vermeera. Tehnika izrade je ulje na platnu. Slika prikazuje portret mlade žene koja odiše nevinošću, bezbrižnošću, ali istovremeno ponosom i elegancijom što je Junaković u svojoj obradi pod nazivom Žaba izvanredno dočarao. Pozadina je tamna kao i na originalu, dok odjeća djeluje mekano, a oči i naušnica svjetlucajući plijene pozornost te stvaraju osjećaj mira i ugone. Uz portret stoji i duhoviti tekst koji sadrži ironične napomene: “Slikar je i inače bio opsjednut naušnicama i biserima (možda samo s potrebom da u kompoziciji slike ima svijetle točke na tammim dijelovima portreta?!).” (str.9.)

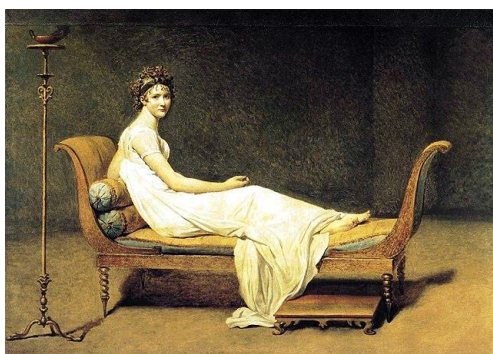

Slika 11. Johannes Vermeer, Studija mlade žene, 1660.- 1665.

Slika 12. S. Junaković, Žaba, Velika knjiga portreta, 2007.

Portret pod nazivom Pas, kao i original Jacquesa Louisa Davidea (Portret Madame Recamier), odiše elegancijom, ženstvenošću i tajanstvom što je postignuto prikazom psa izduljenog tijela, lagano savinutog u poluležećem položaju na mekanoj ležaljci, te pogledom u stranu zabačenim preko ramena. U skladu s tim što je original u prirodi povećih dimenzija - 173 x 243 cm, Junaković je ilustraciji portreta u svojoj knjizi posvetio dvije stranice. Autor opet koristi tekst za naglašavanje ironičnog karaktera svojih portreta: “Ima još zanimljivih razloga zašto se tu pojavljuje istaknuta bijela draperija. Ne znajući, naime, naslikati dobro stražnje noge psa, slikar ih, lukavo i duhovito, pokriva!” (str.24.)

Slika 13. Jacques Louis David, Portret Madame Recamier, 1800.

Slika 14. S. Junaković, Pas, Velika knjiga portreta, 2007.

Slavna slika Rembrandta van Rijna, Sat anatomije dr. Nicolaesa Tulpa iz 1632. godine vješto je kopirana u detaljima i kompoziciji, radnja je ostala ista, no glavni likovi su žabe. Ironiju ovog prikaza dodatno naglašava popratni tekst u kojem se spominje kako na satu anatomije, žabe seciraju čovjeka, dokazujući time kako su savršenija bića, jer su jednostavnija.

Slika 15. Rembrandt van Rijn, Sat anatomije dr. Nicolaesa Tulpa, 1632.

Slika 16. S. Junaković, Žabe (lekcija iz anatomije), Velika knjiga portreta, 2007.

Osim navedenih djela, replicirana su i mnoga druga: Djevojka s bisernom naušnicom (Johannes Vermeer), Dama s Hermelinom, Tizianova La Schiavona, Smrt Marata, Portret Margaret van Eyck, Weydenov Portret dame, Čovjek s crvenim turbanom, Dürerov autoportret,.. Kroz duhovite prikaze, uz zabavljanje čitateljstva autorova namjera je bila i razbijanje društveno uvriježenog mišljenja da su velika umjetnička djela nedodirljiva: “A tko je taj engleski kralj, mislim si, nekaj sveto kaj se ne može dotaknuti?”⁵ Iako duhovito i inteligentno napisana te bogato i kvalitetno ilustrirana, ova slikovnica zbog česte upotrebe ironije i eksplicitnih sadržaja (smrt u kadi, spominjanje fizičkih atributa i ljubavnica, odnosno nevjere te prikaz seciranja čovjeka) ipak ne bi bila najprimjernije štivo za mlađe čitatelje. Djeci bi, zbog još slabo razvijenog apstraktnog mišljenja, slikovnica mogla biti preteška te bi ih sadržaj mogao zbuniti. Zbog svega navedenog, slikovnica bi bila primjerenija odraslom čitateljstvu i tinejdžerskoj dobi

6.2. Metodičke ideje o radu s djecom uz ovu slikovnicu

S djecom možemo organizirati raskošnu likovnu aktivnost za koju će biti potrebne tempere, platno, papir, karton, drvene daske, vodene boje, flomasteri i bojice. Djeca će odabrati materijale koji ih najviše zanimaju te za koje misle da će im najbolje poslužiti u izradi njihovog životinjskog autoportreta ili životinjskog portreta nekog od prijatelja. Razni materijali potaknut će dječju maštu, a sama tema nagnat će ih na razmišljanje o doživljaju svojeg bivstva.

Druga aktivnost je rekreacija portreta na način da dijete odabere koji će portret oponašati, na način da pokuša “skinuti” pozu, ekspresije lica te općeniti dojam oponašanog portreta. Dok dijete “pozira”, druga djeca pogađaju o kojoj se životinji, odnosno, portretu radi. Za pomoć pri pogađanju, djeca bi dobila prikaze portreta.

⁵ Jelinčić, Stela: Da mi je biti morski pas,intervju sa Svjetlanom Junakovićem, www.stelajeincic.com

7. ZAKLJUČAK

Rad se temelji na analizama slikovnica Svjetlana Junakovića koje su provedene prema kriterijima već ranije navedenim u uvodnom dijelu. Junakovićev karakterističan stil izrade slikovnica je prepoznatljiv po likovnom minimalizmu te po korištenju tehnike akrila uz implementiranje kolaža i komadića iz novina. Linije u ilustracijama nisu konzistentne te vrlo često boja stvara oblik. Također, autorove slikovnice okarakterizirane su jednostavnim jezikom uz upotrebu žargona i karikiranjem likova koji djelomično izlaze iz kadra. Ilustracije i tekst su bliski dječjem uzrastu zbog svoje jednostavne, ali maštovite forme i specifične kako likovne, tako i tekstualne perspektive. Slikovnice odišu razigranošću i entuzijazmom. Ponekad su glavni likovi priče ljudi, a ponekad antropomorfizirane životinje. Ipak, zajedničko im je putovanje i traganje za pustolovinom i uzbuđenjem. Kroz različita putovanja Junaković nas upoznaje sa različitim osobnostima koje čovjek može sresti na svom putu, te kako različiti likovi djeluju na svom putovanju. U Velikoj knjizi portreta na putovanje ne idu likovi, već autor nas čitatelje vodi na putovanje vraćanjem u prošlost likovnog stvaralaštva, što čini na osebujan način zamjenom ljudi s portreta sa životinjskim likovima. Teme su svakidašnje, djeca ih lako mogu uočiti u svakodnevnom životu - odlazak na pecanje, odlazak na put, kupnja cipelica, ljubav prema bližnjima i svome domu. Likovi su hrabri, entuzijastični i veoma znatiželjni na svojim putovanjima, ali i vrlo skloni samorefleksiji, što se očituje kroz unutarnje monologe. Zabavna funkcija je preduvjet za ostvarivanje ostalih, koju Junakovićeve slikovnice definitivno ostvaruju. Slikovnice čitatelja zabavljaju humorističnim elementima i zanimljivim i neuobičajenim ilustracijama. Kroz interesantno prikazana putovanja, čitatelji upoznaju razne likove te spontano uz njih usvajaju spoznaju o postojanju različitih percepcija, individualnosti i različitim potrebama i željama. Slikovnice nježno djecu upućuju na razvoj empatije. Budući da je Junakovićev stil ilustriranja nalik dječjem, lišen pretjerane strukture i stroge forme, te bez brige o točnosti proporcija, djecu Junakovićeve slikovnice mogu potaknuti na razvoj kreativnosti i individualnog stila izražavanja putem likovnih i drugih medija bez straha od pogreške ili nesavršenstva.

LITERATURA

Knjige:

Junaković, S. (2000.). *Dome, slatki dome*, Zagreb: ABC naklada

Junaković, S. (2007.). *Ljubav spašava živote*, Zagreb: Algoritam

Junaković, S.(2007.). *Moj put: priča o cipelama*, Zagreb: Algoritam

Junaković, S. (2007.), *Velika knjiga portreta*, Zagreb: Algoritam

Narančić Kovač, S. (2015.). *Jedna priča dva pripovjedača: slikovnica kao pripovijed*, Zagreb, ArTresor

Mrežne stranice:

Katalog Knjižnica grada Zagreba, na adresi:

<https://katalog.kgz.hr/pagesResults/rezultati.aspx?&searchById=1&sort=0&age=0&spid0=1&spv0=Svetlan+Junakovi%c4%87&mdid0=0&vzid0=0¤tPage=4> (pristupila 25.07.2020)

Jelinčić S. Da mi je biti morski pas- intervju sa Svetlanom Junakovićem, na adresi:

<http://www.stelajelincic.com/content/201006151418480.SVJETLAN%20JUNAKOVIC.pdf> (pristupila 26.07.2020.)

Svetlan Junaković, informacije o autoru, na adresi: <https://www.junakovic.art/about.php> (pristupila 28.07.2020.)

Izjava o samostalnosti rada

Ja, Marina Lemo, izjavljujem da sam ovaj završni rad, na temu *Autorske slikovnice Svjetlana Junakovića*, izradila uz vlastito znanje, pomoć stručne literature i mentorice.

Potpis: